

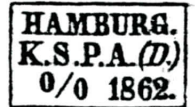
Erik Lindgren

Glimtar från Svenska Postkontoret i Hamburg

Innehåll

Förord	sid 1
Inledning	3
Indragningsförsök	6
Hellberg tar över	9
Fortsatt god trafik	15
Orostd	21
Avveckling	24

Hvarje bref, som passerat svenska kontoret i Hamburg, är stämplat med endera af här bifogade stämplor:

Den runda användes för bref som passerat genom Preussen, den fyrkantiga för brefven genom Danmark

Häftet i den posthistoriska skriftserien tillverkas med hjälp av en enkel äldre ordbehandlare, inköpt i juli 1992, en ljuslåda för montering och en kopiator, allt av enklaste slag. Kopior görs i efterfrågat antal, oftast mellan fem och tio. Det är fråga om ett hantverk med risk för defekter av olika slag. Jag hoppas läsaren har överseende med eventuellt förekommande fel och accepterar min tanke att det framforskade materialet är viktigare än häftets utförande. Tidigare häften har tillverkats med hjälp av en Amstrad ordbehandlare, medan en skrivmaskin har använts för de allra äldsta, liksom till förlagorna för samtliga böcker under perioden 1981 - 1990.

Erik Lindgren

Copyright Erik Lindgren

Posthistorisk skrift 403

Med gårdagen uppkörde postgången Kiel-korsier, i följd af tv. den ihärdiga, gradvis tilltagande, vinterhöldeu bebidan varaktig utläggning. Idag skickas posterna via Rendsburg öfver Danzka öarne, men som Danzka trupper gått och befestat sig uti Rendsburgs hamn, samt planterat kanoner, vill de bestycka järnvägslinien, torde denna postväg snart kunna vara öppnad genom krigshändelser.

Förbunds-kommissionerna hafva substituerat egen Post-inspektör för Holstein, i stället för den tillfälliga Danzka och låtit fortvänderne mätta Schleswig-Holsteins postexpedition i Rendsburg.

Under sådana omständighets befinner sig kanske tiden vara kommen att förlägga svenskt postfartyg ej mindre på tyska än på örenska östersjökusten. Träffningen torde vara den för alla postvägar allmänna och tillgängliga tyska plats. Transporten emellan Travemünde och Lübeck medtager 1 3/4 timmar. Från Lübeck går dagliga tåg jem vägrätnar, dels åt Berlin, dels åt Magdeburg, Hamburg, Lüneburg. Rika Danzka Lübeckes Postamt i överhuvudet, kunde expeditionen der anberöras af Lübeckes eget Postamt eller beröras af Königs Konn. Hamburg af Königs Danzka Postamt 5 Januari 1864.

Karl Hellberg

Förord

I min strävan att försöka berätta något om postens utveckling på svenska landsbygdsorter har jag numera nått så långt att mitt tillgängliga arkivmaterial är uttömt. Tack vare förmedling av Postmusei bibliotek har vissa tomrum i framställningarna kunnat fyllas ut under de två senast förflutna åren.

Men därmed bör jag enligt egen uppfattning inte sätta punkt utan försöka fortsätta med posthistoriska berättelser så länge jag kan göra det utan att försumma annat viktigt och så länge jag har krafter kvar. Det finns åtskilliga ämnesområden att ta itu med. Gärna skulle jag t ex vilja skriva om ångbåtspost, som jag förstår vara ett omtyckt ämne för många filatelister. Det kräver emellertid tillgång till sådant arkivmaterial som jag måste låna hem.

För att undvika en sådan omgång har jag valt att tills vidare ägna mig åt material som finns tillgängligt i Växjö i form av grundanteckningar, som jag gjorde på 1980-talet vid besök i Stockholm.

Mina kontakter med tyska postforskare väckte på den tiden mitt intresse för det svenska postkontoret i Hamburg. Det största skälet till att jag ägnade åtskillig tid åt studium av handlingar kring detta var min kontakt med en av SSPD:s medlemmar, Wolfgang Löhrich i Frankfurt. Han imponerar mycket med goda kunskaper i svenska språket, förvärvade bl a genom kvällsstudier i sitt hemland, men kanske ännu mera genom att han behärskar så mycket av svensk förfilateli.

En grundlig forskare skulle efter besök på Riksarkivet troligen kunna åstadkomma en omfattande bok om det svenska postkontoret i Hamburg. Jag saknar resurser för att bekosta en tillräckligt lång vistelse i Stockholm för ett sådant ändamål. Därför har jag valt att begränsa min framställning till de små glimtar som kan rymmas i detta häfte. I citat har jag moderniserat stavningen men inte gjort några ingrepp i texten. Även orternas namn återges i modern stavning.

I något fall anger jag poststyrelsens diarienummer för de handlingar som ligger till grund för min berättelse, detta som hjälp vid eventuellt besök på Riksarkivets avdelning i Arninge. Kanske kan denna skrift influera andra till djupare studier av Hellbergs brev.

Jag är tacksam för synpunkter från mina eventuella läsare.

Växjö i november 2001

Erik Lindgren
Blåbärsvägen 4
352 45 VÄXJÖ

Inledning

Den svenska postservicen i Hamburg sköttes från starten av motsvarigheten till nutidens konsulat, till en början troligen i samma byggnad som användes av personalen där. Den svenske ministern var ansvarig för verksamheten och hade i denna egenskap titeln postkommissarie. Omkring mitten av 1700-talet torde Kungl Maj:t ha beslutat att köpa ett särskilt posthus i Hamburg. I Holms excerpter finner man en handling daterad den 7 juni 1799, underskriven av postdirektören Gustaf Starck. Denne begärde reparation av post-huset och skrev bl a följande:

"Det hus, K.M:t låtit i Hamburg inköpa till svenskt posthus, synes vara emellan 40 och 50 år gammalt, och har blivit på samma gång och av en ägare hopbyggt med grannhuset, varav det utgör den högra tredjedelen, samt är ifrån detsamma skilt endast genom en låg uthusbyggnad på gården. Förhuset åt gatan är massiv stenhusbyggnad, fastare än här nu vanligen bygges, med tre fönster i varje våning, och efter härvarande byggningsart på nyaste sättet. De andra båda delarna inåt gården äro kors-verksbyggnad och alla tre husen täckta med tegeltak, vilka, såväl som väggar och murar äro i fullkomligt tillstånd, jämte alla trappor, som äro av trä, emedan stentrappor knappt här kännas. Husets höjd är av 3 våningar, utom källarevåningen, som även till en del kan bebos. och ett par vindskamrar i huset åt gatan".

En mera fullständig redovisning av huset och dess användning samt framför allt av brister som erfordrade reparation följde i brevet jämte förslag om nödvändiga reparationer samt kostnader härför. Vid föredragning inför K.Maj:t den 4 juli 1799 medgavs betalning av kostnaden för erforderlig reparation, något som meddelades i ett brev till Kanslikollegium, där postärenden blev handlagda. Som en liten detalj i det större ärendet kan nämnas att man ägnade uppmärksamhet åt en sådan fråga som placering av postskylten. Föredraganden i Överintendentskontoret, Carl Fredenheim anförde:

"Emot det ena och andra i reparationsförslaget har jag således ingenting i underdånighet att erinra: men stället för det åt fasaden utmärkta vapnet torde rätteligen vara över ingången, varest det kunde sättas i fältet av det ornament som tjänar till Postens överprydning, om annars detta ej gör någon betydlig kostnad".

Låt oss nu förflytta oss ytterligare drygt ett halt sekel framåt i tiden. År 1856 skulle den svenske ministern i Hamburg avlastas från sina bestyr som postkommissarie. Valet av ersättare föll på den som då var ansvarig för "Ordinarie Posttidender", en tidning numera känd som Post- och Inrikes Tidningar. Sedan 1847 var Johan Carl Hellberg ansvarig för denna. Han hade tidigare varit redaktionsmedlem i den politiska nyhetstidningen "Svenska Biet".

Hellberg hade gjort sig känd i åtskilliga sammanhang och bland annat grundat den föga kungavänliga tidningen "Morgonen". Ändå skulle det vara just kungen, i detta fall Oscar I, som hjälpte honom till ett annat arbete, när han började tröttna på att vara redaktör. Den tröttheten innebar dock inte att han var emot att skriva. Hans långa utförliga och välformulerade brev från Hamburg till postledningen i Sverige kräver en hel del utrymme i arkivet.

Som jag har berättat i flera sammanhang var det på den tiden Kungl. Maj:t som utnämnde postmästarna. Hellberg vände sig redan 1854 till Oscar I med anhållan om en lämplig statstjänst "av gunst och nåd" som avslutning på tidningsmannabanan. Han föreslogs då till den ledigblivande postmästarbefattningen i Helsingborg. Det var på den tiden vanligt att postmästare utsågs bland personer som inte hade haft någon som helst postal bakgrund, ofta militärer.

Poststyrelsen gillade inte den principen och vid detta tillfälle gick regeringen poststyrelsen till mötes. Hellberg fick uppleva besvikelsen att inte bli postchef i Helsingborg. I stället följde regeringen poststyrelsens förslag och till postmästare i Helsingborg antogs den där tjänstgörande kontrollören Nicklas Abraham Conrad von Björnmarck.

Kungen hade dock inte glömt Hellbergs önskan utan gav honom fullmakt 1856 att leda det ända sedan 1613 existerande svenska postkontoret i Hamburg. Detta fanns i verkligheten redan 23 år innan det svenska postverket inrättades formellt genom förordningen om "Postbåden" 1636. Postlinjen mellan Hamburg och Stockholm, ursprungligen svenska statens kurirlinje, hade upplåtits för privatpost. Med tolkning av detta har redan Teodor Holm påtalat att det fanns fungerande offentlig postgång redan 1620, vidare utvecklat av Nils Forssell i band 1 av Svenska postverkets historia (1936).

Kombinationen tidningsman-postchef är inte uppseendeväckande, sett i historiskt perspektiv. Redan vid postverkets tillkomst ålåg det dess högste chef att ha hand om underrättelseväsendet och ge *ut "korta extracter på vårt svenska tungomål"*. Johan Beijer, som år

1642 efterträdde änkan efter postverkets förste chef, får anes ha varit den förste redaktören för "Ordinarie Post-Tidender".

Arbetsmyran Johan Carl Hellberg var van vid jäkt under sina år som tidningsman. Kanske trodde han att förutsättningarna var goda för att han skulle få en behagligare tid som administratör och arbetsledare för en styrka på sex brevbarare och fyra andra posttjänstemän. Men det låg inte för honom att ha en behaglig tillvaro. Utan ersättning åtog han sig en mängd extra uppdrag i hjälpsamhetens tecken för svenskar i Hamburg. Följdriktigt blev hans hem i Hamburg tidigt kallat "passage suédois".

Det var många som han kunde hjälpa på olika sätt trots att han redan på ett tidigt stadium fick kämpa för sitt eget revir gentemot såväl Hamburgs lokale postchef som den danske postmästaren i Hamburg. Båda ville de bli av med det svenska postkontoret för att därigenom höja sina egna inkomster.

Om han än var framgångsrik i att hålla ställningarna i detta avseende fick han mothugg i annat, t ex i sina förslag om reformering av den svenska postorganisationen efter mönster från andra europeiska stater. Han hade också den egna poststyrelsen emot sig i sin önskan om bidrag till att i Hamburg ge ut tidskriften "Arkiv i Postväsendet", som skulle bli den första svenska postala tidskriften. Men här fick han gehör från regeringen och kunde i sin tidskrift glädja många i hemlandet med intressanta synpunkter på reformer av olika slag i ett verk, statt i sjudande utveckling. Tidskriften var från början till slut en enda mans arbete. Samtidigt kunde Hellberg medarbeta flitigt i svensk tidningspress med artikelserier.

Det svenska postkontoret i Hamburg lämnade ett årligt överskott på ca 4.000 riksdaler på mitten av 1800-talet. Dess betydelse undergrävdes på olika sätt. Postchefens befogenheter beskars så att kontorets enda uppgift till sist var att behandla sådan post, som utväxlades mellan själva staden Hamburg och Sverige. Efter förhandlingar gick Preussen med på att bekosta pensionering av postkontorets tjänstemän.

När postkontoret upphörde den 31 mars 1869, tillerkändes Hellberg, då bara 53 år gammal, det förmånliga pensionsbeloppet av 6.000 kronor om året. Sorglös flyttade den forne tidningsmannen med sin familj till Skövde. När han gick bort tio år senare, förlorade vårt land en för den tiden modern postman.

Jag väljer att i det följande ge exempel på något av den skriftväxling som kan letas fram ur arkivets gömmor. Men inledningsvis skall jag ändå beröra ett anslag redan 1853 mot en fortsättning för postkontoret i Hamburg.

Stockholmsköpmän vill dra in postkontoret

Utnämningen av Johan Carl Hellberg till chef för postkontoret i Hamburg medförde att Sveriges Chargé d'Affaire blev befriad från sitt uppdrag som postkommissarie. Han hade blivit ålagd denna uppgift genom ett beslut den 10 augusti 1836. Det var greve A R Wrangel. I ett brev till poststyrelsen den 7 juni 1853 redovisade han ökad arbetsbörda och begärde förbättring av ersättningen.

Detta sammanföll nära nog i tiden med en ansökan från Stockholms Handels Förening om indragning av det svenska postkontoret i Hamburg (diarienummer 1853:707). Denna ansökan kunde inte bifallas efter en i tiden långt utdragen undersökning. I denna ingick Wrangels svar på vissa frågor, som poststyrelsen ställde i ett brev till honom den 20 januari 1854.

I ett brev den 7 februari 1854 redovisade han sålunda på poststyrelsens begäran bland annat arbetsgången vid postkontoret och hur posterna expedierades i olika riktningar. Härav kan man bland annat utläsa viss statistik om t ex att *"antalet av de från Sverige ankomna brev senaste veckan var 2044 samt från Norge 1722. Antalet under samma tid avgående brev var till Norge 546 och till Sverige 2412"*

Rapporten redovisar också de aktuella personal- och lokalförhållandena. Två sekreterare och två brevdragare fanns anställda. Om dessa anger Wrangel följande:

"2 sekreterare och 2 brevdragare är vid Postkontoret anställda. Den äldste sekreteraren H Dornbusch, har i lön av mig årligen 1200 mark Hamb. Courant samt av inflytande brevbeställnings-pengar 200 mark d:o årligen. Den yngre sekreteraren Brochmer har 768 mark courant årligen av inflytande brevbeställnings-pengar, och de tvenne brevdragarna 300 mark vardera årligen, varjämte dessa åtnjuta en sportel kallad Julpengar av sina kunder, vilket på varje brevdragare kan belöpa sig till 120 mark courant.

Hyran för postlokalen, ett rum i det av mig bebodda hus, antager jag till 300 mark årligen och kostnaden för eldning och ljus årligen 214 mark, för papper, postkartor, lack, skrivmaterial 295 mark enligt räkningar, eller således tillsammans 809 mark courant årligen.

Jag bilägger ett nummer av Liste der Börsenhalle, varav upplyses att även vintertiden brevutdelningen på det svenska och det danska postkontoret är tämligen liktidig. Så var den i går kl 3/4 på 1 hos oss med 1903 brev och kl 1/2 till 1 på det danska postkontoret.

Något klagomål har här ej förnummits och de som i Sverige göras emot postkontoret i Hamburg äro ogrundade. Så har till exempel en insändare i Göteborgs tidning, avtryckt uti Aftonbladet den 13 januari, givit svenska postkontoret i Hamburg skuld att brev vore tre dagar på vägen emellan Hamburg och Altona. Kungl. Generalpoststyrelsen känner till att brev ifrån Sverige till Altona ej karteras på det svenska postkontoret i Hamburg".

Föredragningen av Wrangels ovan delvis citerade svar gjordes i poststyrelsen den 19 februari 1854 i samband med föredragningen av ett tidigare brev från Wrangel till *"Kungl. Norska Regeringens Departement for det Indre"*. I detta hade han efterhört möjligheten att få gratifikation för bestyret i Hamburg med den norska posten. Hans önskemål hängde samman med att han hade *"kommit i erfarenhet av att postkommisarierna i Helsingborg och Haparanda erhålla av Kungl. Norska Regeringen en årlig gratifikation för deras besvär med den över dessa orter gående norska korrespondensen"*.

Som framgår av den förminskade faksimilereproduktionen på nästa sida, var det berörda norska departementet medvetet om önskemålen från Stockholms Handels Förening att postkontoret i Hamburg skulle dras in och antydde att *"et Bidrag fra Norsk Side, sat i Forbindelse med nogen Forandring i Organisationen, kunne komme i Betragtning til att gjøre Bibeholdelse af Indretningen Hensigtsmessig"*.

Det var dock inte ett möjligheten av sådant bidrag till postkommisarierna som påverkade den svenska poststyrelsens beslut i frågan. Postkontoret i Hamburg fick vara kvar och som framgår av inledningsavsnittet blev den svenske ministern i Hamburg, dvs greve Wrangel, avlastad från sina bestyr som postkommissarie. I stället tillsattes en postmästare som inte hade andra göromål än de postala att ägna sig åt. Därmed är vi inne på epoken Hellberg i Hamburg som också blev den sista chefen för postkontoret där.

Den Kongelige Norske Regjering
Departement for det Indre

B. H. N. 207

Fra Bestyrelsen af det Svenske Post-Commissariat i Hamburg, Greve P. W. Wrangel,
er til Departementet indkommen en Forestilling af 14de p. M., hvoraf Hjempart
her vedlægges, og hvori udrages om, at dermaa tilstaa ham en særlig Gratificaa-
tion for Expeditionen af den Norske Post.

Forinden denne Sag toges i Under Behandling, har man troet at kunde
forespørge sig hos den kongelige General-Poststyrelse, om hvorvidt samme,
saaledes som det er Departementet forebragt, skulde vere betænkt paa at
see Postcommissariatet i Hamburg inddraget. Man troer vid denne Li-
ghed ikke at kunde lade uaaerkerket, at der for Departementet har været
klaget over, at Postcommissariatet i Hamburg ikke opfylder de Fordringer
som for Tiden gjøres til en saadan Postanstalt, og at man her tænkt
sig, at disse Klager kunde hidrøre fra nogen Ufuldkommenhed i
Commissariatets Organisation, grundet paa Utløstoch-heligheden af de
for samme anviste Midler. Under denne Forudsætning vilde maaske
et Bidrag fra Norsk Side, sat i Forbindelse med nogen Forandring
i Organisationen, kunne komme i Betragtning til at gjøre Bibeholdet
af Indretningen hensigtsmessig.

Den kongelige General-Poststyrelse har imidlertid et færdstændigere Over-
blik over denne Hjemstænd end dette Departement, og man er derfor saa fri,
forinden videre foretages i Anledning af Greve Wrangels Forestilling, at vi
bede sig, at den kongelige General-Poststyrelse vilde for Departementet
tale sig over Sagen i dens Hælfhed.

Christiania den 9de Juli 1856

W. H. N.

Hellberg tar över

I ett brev till den svenska poststyrelsen, daterat den 23 april 1856, anmälde Johan Carl Hellberg att han hade ankommit till Hamburg. Han hemställde "att, efter det fullmakt hunnit bliva för mig i laga ordning utfärdad och mig tillhandakommit, det må varda mig tillåtet att föreskriven tjänste-ed härstädes avlägga inför kungl. svenska och norska Chargé d'Affaire uti fria staden Hamburg".

Brevet antecknades som inkommet till poststyrelsen i Stockholm den 5 maj 1856 och föredrogs samma dag med bifall. Hellberg svor tjänsteeden den 14 maj och det handskrivna formuläret inkom underskrivet till poststyrelsen den 19 maj (diarienummer 971).

Av det föregående har framgått att Hellbergs företrädare, greve A R Wrangel, skötte postgöromålen i anslutning till sin bostad. Med Hellbergs tillträde föranstaltades om en ny postlokal. I ett brev till poststyrelsen den 31 oktober 1856 anmälde Hellberg "att Kungl. Svenska härvarande Postkontoret denna dag inflyttats uti Hamburgs StadtPostHaus, uti den för ändamålet förhyrda lokal".

I fortsättningen av detta brev lämnar Hellberg intressant information om hur de nya lokalerna skulle disponeras och kommer även in på kostnadsfrågan för den genomförda förändringen:

"Jag har avsett och inrett ett rum för brexpeditionen, ett för arkiv, kassa och räkenskapsföring, ett för kommissarien, ett för brevdragarnas dagliga tjänstgöring samt ett boningsrum för extra postskrivaren och ett för vaktmästaren, enligt Kungl. Styrelsens i juli månad innevarande år meddelad föreskrift, och får ödmjukligen anhålla, att Kungl. Styrelsen nu täckes tillstodja att för dessa rum innanfönster må anskaffas.

Staten Hamburg har, med vanlig beredvillighet och utan någon min begäran, denna höst underkastat den svenska avdelningen uti posthuset en större reparation, med en kostnad uppgående till mer än 2000 mark courant; så att jag icke ens trott kunna ifrågasättas att samma Stat ville bära utgiften för de smärre förändringar, som lokalens apterande till postkontor gjort oundvikliga såsom anbringandet av postlucka, öppnandet av en ny och tillmurandet av en gammal dörr, ävensom den efter förändrandet av några gasrör inom expeditjonslokalen nödiga avputsning."

Vid ett senare tillfälle på senhösten 1856 såg sig Hellberg ha anledning att telegrafiskt underrätta poststyrelsen i ett ärende, utgående från att telegramkostnaden skulle belasta postverket. Mot detta anmärkte revisionen. Som ett exempel på en avvikande del av brevinnehållen kan jag inte underlåta att låta mina läsare ta del av en passus i Hellbergs brev den 17 december 1856 till poststyrelsen:

"I avseende på telegrafdepeschen har jag genom Kungl. Styrelsens skrivelse av den 11 dennes emottagit förståndigande; och vågar utbedja mig tillåtelsen att, därest för framtiden sådana skulle av mig förmenas nödvändiga och varda avsända, då få de därmed förenade omkostnader själv betala".

Nyåret 1857 tycks Hellberg i stor utsträckning ha ägnat åt studier av handlingar för den tredje tysk-österrikiska postföreningskonferensen, som skulle öppnas den 5 januari och fortgå under sex eller sju veckor. Han redovisar i ett brev, daterat den 1 januari 1857, för poststyrelsen vilka förslag inför konferensen som han haft tillfälle att komma över och studera och avslutar brevet med följande text:

"Skulle det lyckas mig att till fri disposition bekomma något exemplar av dessa handlingar, skall jag hava äran detsamma till Kungl. Styrelsen insända".

Brevet föredrogs i poststyrelsen den 8 januari 1857 och försågs blott med anteckningen "till handlingarna lagd, såsom icke påkallande någon åtgärd f.n."

Studium av andra brev från Hellberg till poststyrelsen i Stockholm avslöjar Hellbergs vakande öga. För stämpelsamlare anser jag mig vilja citera ett brev i samlingen utgående skrivelser från poststyrelsen. Det är daterat den 2 januari 1860 och åberopar Hellbergs anmälan den 27 december 1859, att han i följd av poststyrelsens brev den 1 december 1859 hade låtit förfärdiga en ny stämpel för "de brev och övriga postförsändelser, vilka skola härifrån (Hamburg) transitera Danmark". Poststyrelsen tillägger:

"Med anledning härav har K. Generalpoststyrelsen velat erinra, att föreskrifterna i K. Generalpoststyrelsens skrivelse den 1 december gäller alla av Postkontoret behandlade, Danmark transiterande postförsändelser, således även dem, som från Sverige till Postkontoret ankomma, helst den särskilda stämplingen huvudsakligast avser från Danska sidan ifrågasatt kontroll däröver, att returnerade brev verkligen transiterat Danmark."

Annan korrespondens under följande år ger exempel på göromål av varjehanda slag som Hellberg ansåg vara angelägna att informera poststyrelsen om. De kan ha posthistoriskt intresse.

Begreppet posthistorieintresse är vidsträckt. Var och en har väl sin speciella inriktning. Med tanke på dem som har möjlighet att besöka Riksarkivet i Arninge återger jag nedan den sidan av 1860 års ankomstdiarium som redovisar skrivelserna från Hellberg. Siffrorna efter innehållsuppgifterna anger det diarienummer som tillagts varje skrivelse. Detta kan underlätta för Riksarkivets personal att ta fram önskat ärende.

Det på 6:e raden redovisade ärendet avser Hellbergs erbjudande till poststyrelsen om förvärf av hans tidskrift "Arkiv i postväsendet" (diarienummer 232, resp 825 för 2:a bandet).

Hamburg.

Anmälan förfärdigande af en brefstämpel 10
 Angf. brefdragare skilling för sist. Nov. och Dec: månader 38,
 med utgift till brefvaktningen 46.
 De. 2: a Denisea förfärdigande Kabinets bref 81.
 Me) anmälan angf. förhöjning i lednings porto 112
 Hillberg erbjuder dess vidare "Arkiv i postväsendet" 222; med 2: a bandet 82.
 Förändring förordnad af affärdande af brefskilling 488.
 Angf. 1 guiden med utrikes lednings expod. i Stockholm 284.
 Om uniform profetian till Vaktmästare o. brefdragare 781.
 Om af led för vaktmäst. Bergholte m. m. 909.
 Om g. atifikation af Extra Contors skrifvaren den 2310.
 (Ingl. Amerikansk portoandel 2334).
 Angf. fördelning af provisionen för utrikes ledningar 2439.
 Angf. fördelning af provisionen för utrikes ledningar 2439.
 Med d. 2: a angf. förhöjning i portot för bref till Uruguay m. fl. 2884.

Som framgår av texten nederst på sid 9, var Staten Hamburg frikostig i förhållandet till det svenska postkontoret. Men Hellberg var ändå inte befriad från ekonomiska problem. Nyss har jag nämnt hur han måste vara beredd att betala telegramkostnader i tjänsten av egna medel. I ett brev till poststyrelsen den 7 oktober 1862 för han en helt annan utgift på tal:

"Vördsammast torde jag få hemställa, om icke Kungl. Styrelsen skulle täckas gunstigt frikalla mig ifrån åläggandet att av egna medel bekosta den för kontorslokalen nödiga gasbelysning, i betraktande av att kontorets anslag till ljus och skrivmaterialier icke omnämner Gas och det ej heller mig veterligen, med hänsyn till något annat svenskt postkontor blivit förklarad att med ljus menas gas".

Hellberg ville med ytterligare motiveringar få stöd för sin uppfattning. Han fick börja avföra gaskostnaderna ur anslaget till "byråomkostnader". Möjligen fanns det tjänstemän i poststyrelsen som trodde att han inte gjorde rätt för sig. Ett brev till honom från poststyrelsen den 6 oktober 1862 röjde misstanken att han hade skickat brev utom tjänsten utan att erlægga portot i vederbörlig ordning. Angelägen om att visa att en sådan misstanke var obefogad skyndade han sig i sitt svarsbrev den 15 oktober 1862 att "bilägga kontorspersonalens intyg därom, att den under korsband till Postförvaltarna i Sverige expedierade Promemoria om Sveriges utländska postgång blivit ordentligen postbehandlad och riktigt betald före avsändandet".

I fortsättningen av brevet framhåller han det faktum att han "ingen möjlighet har att utomlands missbruka svensk fribrevsrätt torde vara så känt, att det ej kan komma ifråga att bevisas". Han tillade:

"De rätt betydliga kostnader jag iklätt mig i och för bemälte vördsamma Promemoria, hava icke haft annat ändamål än att jag hoppats därmed efter bästa förmåga gagna saken, verket, allmänheten och det kontors rykte och anseende, vars chef jag har den äran att vara". Det återopade intyget från kontorspersonalen återges i faksimile nederst på vidstående sida.

I poststyrelsens 24 sidor omfattande "Cirkulär till samtliga Postförvaltare i Riket" nr 51, daterat den 23 oktober 1862, redovisades 15 postdilignslinjer som skulle öppnas med november månads ingång samt tidtabeller för ett 60-tal viktiga postlinjer. I samma cirkulär uppges också hur postbefordringen på järnväg i särskild postkupé samtidigt utsträcks till hela linjen Stockholm-Göteborg, samt att nya postexpeditioner öppnas vid järnvägsstationerna Sparreholm, Katrineholm, Hallsberg, Vretstorp, Finnerödja,

Mullsjö och Älmhult med samtidig indragning av postexpeditionerna i Ramundeboda och Slättäng. Cirkuläret omfattar också expeditionsföreskrifter i erforderlig omfattning samt uppgifter ("tidtabeller") för järnvägslinjerna Stockholm - Göteborg, Falköping - Mullsjö och Hallsberg - Örebro med användning av Göteborgs medeltid.

Hellberg förefaller ha blivit närmast lyrisk över att få ta del av nyheterna i cirkuläret. Han slog sig ned vid sin skrivpulpst och avfattade ett brev, som började med följande ord: "Med anledning av det i går hitkomna Cirkuläret Nr 51, daterat den 23 oktober detta år, anhåller undertecknad att få till Kungl. Styrelsen frambära en vördsam lyckönskan och tacksägelse". I brevets fortsättning motiverar han såväl sin lyckönskan som sin tacksägelse. Jag finner detta så intressant att jag har valt att på nästa sida återge brevets hela innehåll utom den ovan redan citerade inledningen.

*Dass der Herr Post Director J. C. Hellberg die von ihm abgesandten Kreuzbände, laut beigefolgendem Certificat, am 29 September 1862 1/3 Stück und am 1 October 1862 1/3 Stück nach Schweden frankirt in 1/2 p. Bet. vor der Abhandlung der hiesigen Post Casse zwar vergütet hat, auch diese Kreuzbände alle richtig auf's Karten und im Protokoll eingetragen sind, bescheinigt hiemit Hamburg, den 15 Oct. 1862.
G. E. A. Dornbusch.*

Mit Vorbehalt übereinstimmend erkläre ich zugleich als Expedient, dass grösstentheils sämtliche Kreuzbände an Postämter in Schweden adressirt waren.

Hamburg den 15 Oct. 1862.

H. J. Feddersen

En lyckönskan — emedan det äro dessa icke klara postkioskerna
 en reform, som gör goda och väl uti Svenska Postväsendets historia
 som uti jargonen af Svenska Samfundet, vilkade ut förklaring, utan
 äfven uti Dem, som denna denna genomförd, tillförsäkras en klar
 minnelse hos alla dessa Landmän, för samtliga och eftersevärd;

En lyckönskan — särskild på understrukad och för rikta
 kontor, emedan reformen icke klara med full kraft sträcker uti
 görande i upplästa äfven till denna utländska punkt, utan uti kom-
 men att uti kontoret bereda en fastare och angående ställning
 till svenska och utländska korrespondenter. Ty i det, att jemväl
 och diligensportföringen, så tät uti i de flesta full daglig, som
 nu klippa, gör för uti samtliga varje utländska angående uttryck
 dig, betager den uti svenska utrikes postgång uti förre karaktär af
 glöhet, oföraktlighet, nyck uti tjänstet, uti det gifva uti en klara
 tio korrespondenter, som uti förklarar en jemväl uti daglig, en uti
 något långsammare, postgång långt framföra en tjänst, af vinst
 och väder beivrande, på glesa veckodagar eller andra intermittent
 ruter förlagd, om uti nyckvis något snabbare, befocommunication.
 Om under det dessa snabbare turer gemenskapen gagna nästan
 endast kunnas användas, späder den uti etablerade nya
 postprincipien utan gensägelse uti till uti alla kringliggande
 trakter, ja, sedan Malucojimbanaa med sina diligensför-
 greningar klippit färdig, uti hela fäderneslandet.

Det är med sådana tankesätt, kontoret nu anskaffar
 en tillstånd uti, utan hinder af uti förskrifte, på klara
 grupperna uti chartera breven till hemlandet uti, som de nya
 förhållandena gifva uti handen lämpligast.

Hamburg af Kongl. Svenska Postväsendet den 6 No-
 vember 1862.

Carl Hellberg

Fortsatt god trafik

Det förefaller som om Hellberg satte en ära i att datera sina årsbe-
 rättelser den 1 januari. Sålunda finner vi detta datum i det 2½ sidor
 långa brev till poststyrelsen som bl a innehåller statistiska upp-
 giffter. Ur dessa återger jag följande:

"Brevantalet har 1862, för Sverige ensamt, varit större än konto-
 rets brevantal var inalles på den tid, då även Norges brevväxling
 här behandlades. Tidningsantalet har varit större än någonsin förr,
 till och med större än året 1857, efter vars handels- och pen-
 ningkris det så betydigen nedgick.

Till Sverige hemskickades 1862 brev och korsband 260.041
 från Sverige ankommo 186.001
 tillsammans 446.042
 vilket antal överstiger föregående årets med 54.856 st.
 Antalet av tidningsnummer var 1862 199.368
 =====

så att antalet postförsändelser inalles utgjort 645.410
 eller i medeltal 1768 stycken dagligen. Antalet av de från Sverige
 med Lübecksångbåtar hit adresserade lådbr, vilka uti Ystad
 karterats till detta kontor, var 2004. De lådbrev, som anlände till
 Lübeck och andra hamnar, utan att i Ystad karteras, hava, enligt
 förra vanligheten, här utdelats genom Danska konsulatet. ---

Däremot riktades till detta kontor under sommarens lopp ett
 ovanligt stort antal bittra reklamationer och klagomål över brevs
 oregelbundna ankomst, felsändning och uteblivande. Man såg att
 allmänheten gav detta kontor skulden för dylika förseelser och icke
 ens kände de olika poststämpelns betydelse. Det blev omöjligt att
 lämna åt varje reklamant handskrivna svar av den utförlighet som
 för underrättelsen om rätta sammanhanget erfordrades; varför
 kontorschefen såg sig nödsakad att uti en tryckt promemoria söka
 utreda det. Därefter upphörde klagomålen och brevantalet ökade
 ytterligare.

Allmänna meningen på kontinenten synes vara, att sedan Sverige
 nu erhållit järnvägar, ansträngningarna för dess utländska
 postgång böra företrädesvis samlas kring en enda daglig,
 beräknelig och så mycket möjligt av sjö-eventualitets oberoende
 linje, hela året igenom; även om denna skulle vid vissa tillfällen
 kunna anses något litet långsammare, än en eller annan glesare

och mindre säkert beräknelig, vissa årstider till och med alldeles omöjlig sjöpostförbindelse. Sedan östersjökuststäderna blivit med järnvägen förbundna är den tidsskillnad, som uppstår för en eller annan trakt, så ringa, att den icke anses uppväga fördelen av regelmässighet och lätthet att kontrollera arbetets gång, helst då berörda tidsskillnad, som egentligen endast å själva kusten kan märkas, avtager och alldeles försvinner i den mån adressaten är belägen på avstånd från samma kust. Och enär linjen Sverige - Hamburg är i samma grad gagnande för östra som västra Europa samt hela transatlanten, kommer utan tvivel större delen av den brevväxlande allmänheten att året igenom föredraga denna, även därför att Hamburg, genom sin handel och sitt läge, i större och vidsträcktare grad än någon annan tysk ort, underhåller täta och snabba postkommunikationer med hela den övriga världen. -----

Kontorspersonalen har under årets lopp så till vida förändrats, att kontorsskrivaren Ehrenholm avgått såsom kontrollör till Helsingborg och Budermann blivit av Kungl. Styrelsen förordnad att kontorsskrivarejänsten tills vidare förrätta. Kontorsarbetet, som årligen ökas, är av den mest ansträngande beskaffenhet och det är icke sannolikt att en lika fåtalig personal skall kunna länge därmed uthärda. Kontoret är öppet, året igenom utan en enda dags undantag från klockan 8 på morgonen till klockan 8 på aftonen, och kontorsarbetet måste ofta fortgå från klockan 6 på morgonen till kl 10 eller 11 på aftonen".

Även om Hellbergs formuleringskonst knappast kan fira triumfer i det gjorda citatet kan man här inte bortse från hans optimistiska framtidstro. Han kunde inte gärna förutse att han sex år senare skulle hamna på avvecklingsstat såsom en av följderna efter tillkomsten i februari 1869 av postfördraget mellan Sverige och Nordtyska förbundet. Dessförinnan fick han också uppleva problemen med den översvämning som drabbade Hamburg 1862 samt svårigheterna att organisera arbetet, när det stördes av kriget mellan Danmark och Preussen 1864. Innan jag går över till detta, vill jag lämna ytterligare några glimtar genom att återge delar av Hellbergs brev.

För filatelister kan det vara av intresse med de reklamationer som inte sällan gjordes över att frimärken hade avlägsnats från vissa brev. Kungliga preussiska generalpostamtet i Berlin anmälde i ett brev till poststyrelsen den 7 april 1863, att bl a svenska brev till vissa länder och brev som returnerats från Frankrike och avlägsna länder hade berövats sina frimärken. Särskilt nämndes brev som berörde Stockholm, Uppsala och Göteborg.

Poststyrelsen begärde den 16 april 1863 förklaring från dessa postkontor. Ur svaret från Uppsala den 22 april 1863 citerar jag följande: "Då till härvarande postkontor anländer utländska brev och korsbandsförsändelser adresserade till personer, som vägrat utlösa desamma, eller till okända personer och resande, så återsändas desamma, i förra fallet genast eller inom en månad; i senare fallet bliva de överliggande ända till 3 månader, varigenom, enär dessa brev vid skeende efterfrågningar lätteligen skola vara till hands, de varje timme på dagen handhaves, frimärken därigenom lätt kunna rubbas och fränskiljas breven, utan att därå fästes någon uppmärksamhet.

Skulle däremot frimärken å breven vara med vilja borttagna, har jag ej ringaste anledning tro, att detta härstädes blivit begånget."

Postmästaren i Göteborg, Georg Ameen, tillika chef för avdelningen för ankommande poster vid postkontoret där, ägnade mer än fyra sidor åt sin kommentar till ärendet genom ett brev till poststyrelsen den 22 april 1863. Han anförde bland annat

"att, sedan frimärkssamlandet blivit en mani som gripit omkring sig i hela Europa, samt icke allenast varje skolgosse söker per fas et nefas (dvs med rätt eller orätt) att förskaffa sig så stor samling som möjligt, utan ordentliga agenturer blivit inrättade med kommissionärer överallt, och begagnade frimärken blivit en eftersökt vara både för samlaren och i handeln, det visserligen icke ligger utom möjligheternas gräns att i förstone, innan uppmärksamheten närmare blivit därpå fästad, att ett eller annat så kallat rarise frimärke under förmodan att sådant föga betydde, blivit å detta eller något annat kontor till och från vilket försändelserna häröver transiterat, fråntaget något brev eller tidning, ehuru, så snart frågan härom uppstått, man försäkrat mig, att sådant härstädes icke skett, och bestämt numera sedan länge icke sker, varom jag är fullt förvissad,

att det ej heller är omöjligt, att då brev eller korsband utlämnats till adressat på stället, som vägrat dem utlösa och därför återlämnat, något frimärke under tiden blivit borttaget, utan att därpå genast givits akt;

att man däremot, utom det att frimärken ganska ofta under transporten bortfalla, funnit, att brev och korsband ofta hitkommit och nästan postdagligen hitkomma, så väl över svenska som synnerligen danska kontoren i Hamburg, med borttagna frimärken, vilket besked till dessa kontor lämnats på direktreklamation hit, och till bevis varpå särskilt anmärkts ett korsband från, om jag minnes rätt, Batavia eller Ostindien, å vilket avgångsortens hela

poststämpel tydligen var avtryckt på den plats, där lika tydligen ett borttaget frimärke varit anbragt, och vilket frimärke således borttagits redan å den avläggse avgångsorten, innan brevet där avstämplats, och senast förliden gårdag ett över svenska kontoret i Hamburg hitkommet brev från Calcutta, varå det bredvid påliggande förskottsporto till Hamburg blivit antecknat å den plats, där borttagna frimärken funnits,

att vid återsändandet av outlösta brev och korsband, varå frimärken saknats, anmärkning härifrån gjorts, att de, dels bestämt, dels sannolikt, varit borttagna vid hitkomsten,

att så ofta sådant observerats, anteckning därom genast gjorts å brevet;

men att, därest en noggrann granskning av alla hitkommande brev och korsband i detta hänseende ovillkorligen ålägges, med ty åtföljande annotation över förhållandet vid brevens ankomst hit, deras utlämnande till adressaterna, återlämnande, eller avsändande till andra orter, återkomst däriifrån och slutliga returnerande till utlandet, detta icke under närvarande förhållande låter sig verkställa utan både förökad tjänstemannapersonal, och stundom, det oaktat, fördröjd sortering och utlämning av posterna".

Påpekandet i den senaste delen av det långa citatet var också föremål för uppmärksamhet av ansvarig chef Stockholms postkontor. I sitt svar till poststyrelsen den 25 april 1863 anförde han, "att vid posternas öppnande och kollationering i kontrollkontoret, tiden icke medger att nagelfara, huruvida frimärken ursprungligen varit försändelserna åsatta eller ej; och om även tillfälligtvis kunnat bliva bemärkt, att frimärken skönjas vara frångagna, är kontrollkontoret likväl alltid ovillkorligt bundet av postkartorna när dessa upptaga försändelserna under rubriken *obetalt*."

Det till synes banala ärendet krävde lång tid i handläggningen och det preussiska generalpostamtet fann sig föranlåtet att avge en påminnelse till poststyrelsen den 16 juli 1863. I det preussiska diariet fick ärendet nr I A 3.849, medan det blev nr 1000 i den svenska poststyrelsens ankomstdiarium. Jag har tagit mig friheten att på vidstående sida i förminskad faksimile återge brevet i sin helhet med av poststyrelsen påförda anteckningar.

Jag vill gärna med hjälp av Hellbergs brev ge mina läsare ännu en liten inblick i arbetsförhållandena under det sista året före konflikten mellan Danmark och Österrike-Preussen. I ett brev den 2 november 1863 åberopar Hellberg tilltagande arbetsmängd och anhåller om tillstånd (forts på sid 20)

N° 1000. Lrk. den 23 Juli 1863.
 Ein Königlich Preussische Postverwaltung
 Königl. Postverwaltung besorgt seit des General-
 Post. Amt eine zufällige halbe Ruckpost von
 dem in der Post von 16. April d. J. A.
 1863 beigefügt waren von der Postverwaltung
 durch, von dem die aufgetragenen Briefe
 die abgelöst waren, ganz ungenutzt zu sein.
 D. Berlin, den 16. Juli 1863.
 Königlich Preussische Postverwaltung Post. Amt.

Meyer

1863 d. 27 juli ann: k. Post. o. exp. d. K. Preuss
 den 16. Juli 1863

(p. 18. 24/1863)

V

Ein
 der Königlich Preussische Postverwaltung
 General-Postverwaltung

I A 3849

Stockholm.

"att på postverkets bekostnad få anskaffa tvenne brevsorteringsbord med hyllor samt en tidningshylla och ett stämpningsbord, vilka samtliga inventarierepserdelar kunna erhållas för ett pris av högst 47 Thaler Hamb. Courant,

ävensom att, för belysning av ett ytterligare nödvändigblivet arbetsutrymme, vartill jag nödgas taga i anspråk kontorschefens eget hittillsvarande ämbetsrum, få, på verkets bekostnad, dit inleda gasrör och insätta fyra gasflämmor därstädes, vilket av vederbörande mekaniker uppgivits kommer att kosta 35 Thaler."

Poststyrelsen biföll detta, medan Hellbergs tredje begäran i samma brev om ändrad bokföringsform för gaskostnaderna inte kunde accepteras (förut berört på sid 12.)

Inledningsvis nämnde jag om Hellbergs känsla för de svaga och hans sociala omtankar. I ett brev till poststyrelsen den 13 december 1863 anmälde han att brevdragaren vid hans kontor Carl Heinrich Christoph Dröge hade avlidit, och hemställde "huruvida och till vilket belopp någon gåva, i form av understöd för en gång, eller begravningshjälp, eller årlig gratifikation, må av Postverkets kassa utgå till förmån för de i torftiga omständigheter efterlevande änkan och tvenne små barnen; vilket vid övriga härvarande Postamten gemenligen sker".

Det var väl naturligt att Hellberg inte ville framstå som ogin vid jämförelse med andra länders postkontor i Hamburg, men poststyrelsen tycktes inte vilja tänka i sådana banor. Ärendet föredrogs den 22 december, då poststyrelsen "ej fann sig kunna något understöd åt avlidne Dröges efterlevande tilldela".

Det negativa svaret torde ha nått Hellberg, när han tvingats använda sin tid till helt andra problem. I ett brev till poststyrelsen, daterat julafton 1863, anmälde han att de danska trupperna dagen dessförinnan hade lämnat den närbelägna köpingen Wandsbeck och att befolkningen hade utropat hertig Fredrik av Augustenburg till hertig av Schleswig Holstein. Staden Altona tillhörde på den tiden Danmark och utgjorde en del av gränsen mot det preussiska riket. Danskarna hade utrymt staden, vilken hade blivit besatt av preussiska "executionstrupper".

Preussen och Österrike sände den 16 januari 1864 ett ultimatum till Danmark om att häva den s k November-författningen som bl a gällde skandinavisk allians. Danmark avvisade kravet och natten till den 1 februari 1864 gick 57.000 man österrikiska och preussiska trupper över Ejderen, gränsflod mellan Holstein och Schleswig. Innan kriget sålunda börjat, hade danskarna fått känna av fiendtligheten mot

dem inte minst i Altona, som framgår av det följande, men också i hela Holstein och Lauenburg, landsdelar som var den danske kungens hertigdömen.

Denna karta är lånad från "Danmarkshistoriens Hvornår skete det" och visar bland annat (upptill) riksgränsen från 1864 efter slutet av det krig som berörs på närmast föregående och efterföljande sidor. Efter folkmörstning 1920 återfördes den del till Danmark, som markeras med ZONE I.

Orostitid

I sitt julaftonsbrev 1863 till poststyrelsen berättade Hellberg vidare att *"den schleswig-holsteinska entuisasmen och agitationen nått den höjd, att man nödgat de härifrån till Altona järnbanstationen farande danska postiljoner att avkläda sig danska uniformen och anlägga schleswig-holsteinska kokarden, varförutan danska vapenskölden å postvagnarna blivit översmetad.*

Ehuru jag hoppas att executionstrupperna skola förmå hindra varje tilltag, som kunde störa posternas gång, har jag dock bort om förhållandet göra anmälan, enär det för närvarande är endast på denna väg, med dessa vagnar och under dessa numera civilklädda postljoners vård, kontorets poster, från och till Sverige, transporterats".

Detta julaftonsbrev ankomstbokfördes i poststyrelsen den 28 december 1863. Det föredrogs samma dag i poststyrelsen *"som fann någon vidare åtgärd härvid icke f.n. böra ifrågakomma".* I den rådande ovissheten men med risk för att ett krig kunde bryta ut när som helst i Danmark gällde det att förbereda nya vägar för den post som skulle transiteras Hamburg. Planering för detta kunde göras efter Hellbergs brev den 29 december 1863 (diarienummer 1864:27).

I detta anförde han möjligheten därtill *"att härvarande danska postkontoret snart kan bli förklarat icke längre tillhöra danska kronan, varigenom dennas överenskommelser med Sverige icke vidare skulle här kunna tillämpas".*

Hellberg påvisade därför risken för att *"Hamburgs eget postverk, som gärna ville om möjligt avskaffa alla härvarande främmande postämter, komme att övertaga även den danska (och den sedan några år, emot min avstyrkan, därmed förenade norska) brevväxlingen, och följaktligen all annan ävenledes, vilken direkt karterats på nämnda danska kontor, vare sig med eller utan laglig tillåtelse".*

Hellberg kände sig *"pliktig att hemställa, att K.Styrelsen måtte tackas, så snart ske kan, genom cirkulär förbjuda samtliga svenska postkontor inom Riket direkt kartera på härvarande danska överpostamtet - - på det att icke denna kartering, om och när den danska och norska brevväxlingen faller i. Hamburgska postverkets hand, må giva åt detsamma prejudicialitets-anspråk även på*

hela den svenska. Under närvarande omständigheter vågar jag anse denna hemställan vara av yttersta vikt och erfordra den största skyndsamhet."

Poststyrelsen handlade snabbt och gav den 2 januari 1864, order till postkontoren i Stockholm, Göteborg, Helsingborg, Malmö och Ystad att endast kartera utrikesposten på det svenska postkontoret i Hamburg. Därmed ansåg man vårt lands kontakt med utlandet via Hamburg säkrad och skulle troligen fungera även, om kriget bröt ut.

Om ytterligare fientligheter före det väntade krigsutbrottet skrev Hellberg till poststyrelsen den 28 december 1863 bl a följande:

"Det bekräftar sig överallt i Holstein att danska postuniformer och danska inskrifter i postvagnarna avskaffats, ävenså vagnen å den danska postdiligensen från Hamburg till Lübeck.

Danske postmästaren i Elmshorn, Guldenfelt, blev i går därifrån förjagad och är hit ankommen. I går började det här utgivna "Schleswig-Holsteinska" bladet agitera frågan om danska Hamburger postkontorets förändring till Schleswig-Holsteinskt.

Alla holsteinska telegraftrådar äro avskurna, alla Altona telegrafkontorets tjänstemän bortjagade".

En vecka senare skrev Hellberg det brev som återges på häftesomslagets baksida. Kriget bröt ut natten till den 1 februari. På den följande eftermiddagen påbörjade Hellberg ett långt brev till poststyrelsen, som avslutades först följande dag och daterades den 2 februari. Jag citerar i det följande vissa delar av brevet.

"I går afton uteblev här den väntade posten från Schleswig. Fram på natten avskuros uti Schleswig alla danska telegraftrådarna. Tidigt i dag på morgonen ingick på den i Holsteins härvarande telegrafamt befintliga, blott till Rendsburg löpande tråden, från Rendsburg den uppgift att danskarna uti Schleswig själva förbjudit postsändning till södern, att stormaktsarméerna idag allestädes inryckte i nämnda hertigdöme, att österrikarna skjutit på Kronverk denna morgon, att redan i går en strid ägt rum, därvid åtskilliga stupat. Danske överpostdirektören Greve Holck förklarade mig muntligen, att han icke mera kunde till befordran emottaga min post, samt att försändning genom kurirer tvärsigenom de kämpande linjerna vore ogörlig, emedan, om även preussarna läte den passera, danskarna säkert skulle tillbakavisa den".

Den normala transitlinjen genom Danmark till och från Sverige var sålunda avskuren. I fortsättningen av sitt långa brev berörde Hellberg olika alternativ, som bland annat hade diskuterats vid ett sammanträffande mellan honom och representanter för Preussen.

Bland alternativ fanns möjligheten att sända posten båtledes över Malmö eller Ystad till och från olika nordtyska hamnar. För tillfället var man uppbounden av att endast använda hamnar som inte blockerades av is vid denna årstid. Problemen löstes efter hand och när väl kriget kunde avslutas med den för danskarna förnedrande freden i Wien 30 oktober 1864, kunde transiteringen genom Danmark återupptas, men erfarenhet av andra prövade postvägar kunde också komma till nytta. Det stora antalet brev från Hellberg under krigstiden avslöjar att han hade en mycket arbetsam tid. De utgör en intressant läsning om bland annat portodelningsfrågor. För besökare till Riksarkivets avdelning i Arninge kan jag som lämpliga studieobjekt hänvisa till poststyrelsens diarium 1864 med nummer 149, 506, 517 och 574.

Avveckling

Med ett kliv på fem år i tiden når vi fram till avvecklingen av det svenska postkontoret i Hamburg. I postfördraget mellan Sverige och Nordtyska Förbundet, avslutat den 23/24 februari 1869, berör art. 29 indragning av detta. Denna artikel återges i sin helhet på vidstående sida, medan sammanställningen över pensionerna återges nedan. Reproduktionerna är hämtade ur 1869 års cirkulärsamling.

Fördraget kompletterades med ett reglemente, daterat den 4 mars 1869, även det intaget i samma cirkulärsamling.

Förteckning å de pensioner, hvilka, med anledning af kongl. svenska postkontorets i Hamburg indragning, böra af Nordtyska Förbundets postkassa utbetalas.

Fort- löpande nummer.	Vederbörande tjänstemäns och betjentes namn och befattning.	Beloppet af de årliga pensionerna. Thaler efter tretiothaler- myntfoten.
1.	Postdirektören J. C. Hellberg.....	3,000
2.	Postkontrollören J. H. M. Bremer...	800
3.	Vaktmästaren M. E. Moberg.....	400
4.	Brefbäraren J. C. Kühn.....	300
5.	» H. A. E. Reuter.....	300
6.	» J. C. H. Nüchtern.....	200

Art. 29.

Indragning af svenska postkontoret i Hamburg.

Från och med den dag, då detta fördrag tillämpas, indrages förutvarande kongl. svenska postkontoret i den fria och hansestaden Hamburg.

Såsom bidrag till bestridande af utgifterna för postkontorets upplösning betalar till Kongl. Svenska Regeringen, fyra veckor från den dag förevarande fördrag vunnit tillämpning, Nordtyska Förbundet en pauschsumma af fyratusen thaler efter tretiothaler-myntfoten.

Nordtyska Förbundet öfvertager förpligtelsen att till de i bilagda förteckning uppförda tjänstemän och betjente vid hittillsvarande svenska postkontoret i Hamburg, från och med dagen för tillämpning af förevarande fördrag och så länge de lefva, utbetala pensioner till de i förteckningen uppförda belopp. Någon ytterligare förpligtelse beträffande möjligen ifrågakommande anspråk af tjänstemän och betjente, som tillhört nämnda postkontor, eller särskildt af deras sterbhus, åtager sig icke, under några vilkor, Nordtyska Förbundet.

Af den personal vid hittillsvarande svenska postkontoret i Hamburg, som icke finnes i förteckningen uppförd, blifva tjänstemännen fortfarande använda inom Svenska Postverket; hvaremot, från och med dagen för tillämpning af förevarande fördrag, brefdragarne, med sina nuvarande inkomster af befattningarne och i öfrigt förvärfvade rättigheter, varda i Nordtyska Postverkets tjänst anställda.

Denna artikel gäller oåterkalleligen och för alla tider.